Bajorai Cemetery

In 2016, KU and KšM continued the investigation of the bog at the N foot of the hill in Bajorai Cemetery (Elektrėnai Municipality). The N part (6 m^2) of area 29 in the bog began to be excavated under dry conditions (Figs. 1–3). A Stone Age flint flake was found but the 222 g of cremated bones, 4 bones untouched by fire (Fig. 4), 27 small sherds of hand thrown pottery, and 4 pieces of wooden artefacts (Figs. 5–7) belong to the 14th–first half of the 15th-century horizon of the cremation cemetery.

Rokas Vengalis

Draučių kapinynas

2016 m. atlikti žvalgomieji tyrimai Draučių miške, spėjamo degintinio kapinyno vietoje (Širvintų r., Jauniūnų sen.). Tirta moksliniais tikslais, siekiant nustatyti spėjamo archeologinio objekto pobūdį ir chronologiją. Prieš tai suartos miško kvartalinės linijos vietoje buvo aptikta smulkių degintinių kauliukų ir keramikos šukelių, todėl spėta, jog čia gali būti iki tol nežinomas kapinynas. Ištirti 7 plotai – 1 perkasa ir 6 šurfai, iš viso – 16 m^2 plotas, atlikti vizualiniai paviršiaus žvalgymai 187 m^2 dydžio plote bei iškasti 5 kasiniai.

Iki 2014 m. archeologiniai tyrimai šios vietos apylinkėse nevykdyti ir jokių archeologinių objektų nežinota. 2014 m. šio straipsnio autorius vykdė žvalgomuosius tyrimus maždaug 1 km į R ir 1 km į Š nuo šios vietos. Buvo aptiktos 5 naujos archeologinės vietovės, datuotinos mezolitu ir ankstyvuoju neolitu (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 112–116). 2015 m. žvalgomuosius tyrimus būsimo dujotiekio trasoje atliko D. Kontrimas. Tyrimų metu buvo iškasta 18 šurfų buvusio ežero krantuose ir saloje, aptikta pavienių titnago radinių ir nenustatytos chronologijos objektų. Taigi, jau pirmų šiame regione atliktų tyrimų metu nustatyta, kad čia buvusių, dabar jau užpelkėjusių ežerų pakrantės buvo intensyviai apgyvendintos akmens amžiaus laikotarpiu.

2016 m. šioje vietoje vyko žvalgymai toliau ieškant naujų objektų (žr. R. Vengalio straipsnį šiame leidinyje). Vizualiai žvalgant paviršių suartos miško kvartalinės linijos vietoje aptikta keliasdešimt degintinių kauliukų ir smulkių keramikos fragmentų. Dar nežinodamas apie šiuos radinius, toje pačioje vietoje archeologas A. Luchtanas taip pat aptiko apžiestos keramikos, puoštos bangelės ornamentu, šukę. Iš šių radinių spėta, kad šioje vietoje turėtų būti iki tol nežinomas laidojimo paminklas. Siekiant tai išsiaiškinti ir buvo atlikti žvalgomieji tyrimai.

Tyrinėta vieta šiuo metu yra vidury nemažo miško masyvo, apie 3 km į R nuo Kernavės (1 pav.). Apie 200 m į R nuo šios vietos praeityje yra buvęs apie 90 ha dydžio pailgos formos, apie 2,5 km ilgio Š–P kryptimi ir apie 300 m pločio V–R kryptimi ežeras. Ežeras visiškai užpelkėjęs, pelkė nusausinta atvirais melioracijos kanalais. Apie 150 m į Š nuo šios vietos yra keletas reljefo darinių, šiek tiek primenančių pilkapių sampilus, tačiau tiksliai nustatyti, ar tai nėra tiesiog vėjo supustytos kopos, remiantis vien tik išorine išvaizda, sudėtinga.

Prieš žvalgomuosius tyrimus suarta miško kvartalinė linija kelis kartus žvalgyta vizualiai. Žvalgymai vykdyti 64 m atkarpoje (187 m^2 dydžio plotas), toliau buvo prastas paviršiaus matomumas. Radinių – smulkių degintinių kaulų ir keramikos šukių – aptikta visoje žvalgytoje atkarpoje, tačiau didžioji jų dalis koncentravosi apie 15 m atkarpoje centrinėje žvalgyto ploto dalyje, o kraštuose aptikta tik pavienių radinių. Tas pats plotas žvalgytas ir metalo detektoriumi. Šių žvalgymų metu aptikti

3 metaliniai radiniai – geležinis skustuvas, vario lydinio grandis ir susilydymas.

Žvalgomųjų tyrimų metu ištirti 7 plotai – 1 žvalgomoji perkasa (5x2 m dydžio) ir 6 šurfai (1x1 m dydžio). Visų tirtų plotų stratigrafija buvo labai panaši – po 10–20 cm storio velėnos ir smėlingo miškožemio sluoksniu aptiktas 10–20 cm storio šviesiai pilko smulkaus smėlio sluoksnis, o po šiuo 30–50 cm gylyje visur pasiektas rusvai geltono smulkaus smėlio įžemis.

Radinių aptikta visuose tirtuose plotuose. Daugumą jų sudaro degintiniai kaulai (543 vienetai, 141 g) ir keramikos šukės (190 vienetų, 406 g). Taip pat aptikti 9 metaliniai, 3 titnaginiai radiniai ir 1 gargažė.

Degintiniai kaulai smulkūs, didžiausi fragmentai siekė tik iki 3 cm. Kaulų spalva vyrauja nuo šviesiai rudų iki kreminių atspalvių – degimo temperatūra galėjo siekti apie 500–700 °C, degimas buvo tolygus.

Keramika taip pat smulki, didžiausios šukės buvo tik 5 cm skersmens, didžioji dalis – tik iki 2 cm skersmens. Nors šukės smulkios, beveik visų jų lūžiai švieži, neapsitrynę, kas rodo, kad puodai sudaužyti greičiausiai prieš pat šukėms patenkant į archeologinį kontekstą. Apie 50

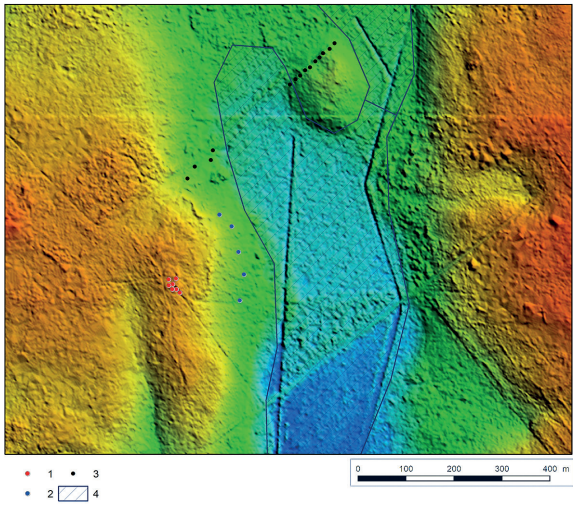

1 pav. Draučių kapinyno topografinė padėtis: 1 – 2016 m. tyrinėti plotai; 2 – 2016 m. kasiniai; 3 – 2015 m. D. Kontrimo tirti plotai; 4 – apytikslė buvusio ežero teritorija. R. Vengalio brėž.

Fig. 1. The topographic situation of Draučiai Cemetery: 1 – locations investigated in 2016; 2 – 2016 shovel test pits; 3 – areas investigated by D. Kontrimas in 2015; 4 – the approximate territory of the former lake.

2 pav. Kapinyne surasta keramika. R. Vengalio nuotr.

Fig. 2. Pottery discovered in the cemetery.

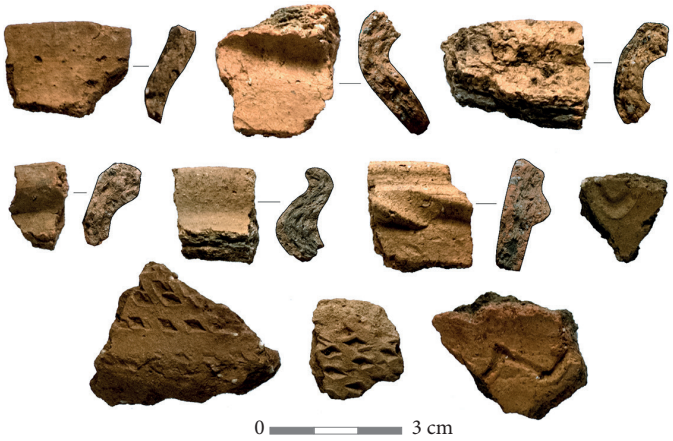

šukių buvo smarkiai perdegusios – jų paviršius nuo karščio suskilinėjęs, o dalis net deformuotos. Pati keramika būdinga XIV a., analogiška Kernavės miesto sluoksniuose aptinkamai keramikai. Puodai buvo apžiesti, pūstais šonais, į išorę atlenktais kakliukais. 20 šukių buvo ornamentuotos horizontalių linijų ir bangelių, bangelių, rombo formos įspaudų, volelio ornamentais. Ornamentavimas taip pat būdingas XIV a. keramikai (2 pav.).

Aptikti metaliniai radiniai nėra tiksliai datuojami, tačiau jie taip pat būdingi XIV a. kompleksams ir kitiems šio laikotarpio degintiniams kapinynams. Iš jų paminėtini geležinė sagtelė, skustuvas, vario lydinio saga, grandis, apkalėliai ir spalvoto metalo susilydymai. Neaišku, su kokiu kontekstu galima sieti rastą vieną gargažę – ar ji susijusi su kapinynu, ar yra patekusi į šią vietą anksčiau.

Aptikti 3 titnago radiniai greičiausiai nesusiję su kapinynu ir traktuotini kaip pavieniai akmens amžiaus radiniai. Rastos 2 nuoskalos ir netaisyklingos skeltės dalis. Radiniai stipriai patinuoti, o skeltė dar ir perdegusi.

Vertinant bendrą aptiktų radinių paplitimą ir kiekius, galima teigti, kad šioje vietoje būta XIV a. (XV a. pradžios?) degintinio kapinyno su kolektyviniais kapais – visi radiniai paplitę tolygiai, jokie kapų kontūrai, kaulų ar kitų radinių sankaupos neišsiskiria. Radinių aptinkama po dirvožemio sluoksniu slūgsančiame 10–20 cm storio šviesiai pilko smėlio sluoksnyje, kuris, panašu, vėlyvesniais laikais permaišytas nebuvo. Kapų horizonto sluoksnį dengia 10–20 cm storio dirvožemis, kuriame aptikta tik pavienių radinių – taigi, galima daryti prielaidą, kad šie sluoksniai nebuvo intensyviai permaišyti, nors šioje vietoje yra sodintas miškas.

Kitas įdomus dalykas – tai šiame objekte aptiktų radinių kiekis, kuris yra neįprastai mažas, lyginant su kitais tyrinėtais analogiškais objektais. Ištyrus 16 m^2 plotą, iš viso surinkta tik 142 g degintinių kauliukų, 190 keramikos šukių ir 9 metaliniai radiniai. Didžiausia radinių koncentracija pasižymėjo V dalyje tirti plotai 4 ir 6, o centrinėje dalyje tirtame plote 1 atskiruose kvadratuose aptikta nuo 2 iki 22 g kauliukų ir nuo 4 iki 19 keramikos šukių. O Š, R ir P dalyse tirtuose plotuose 2, 3, 5 ir 7 aptikta tik pavienių radinių. Taigi, atlikus nedidelės apimties tyrimus, galima spėti, kad arba buvo nepataikyta į pačią intensyviausią kapinyno vietą, arba šiame kapinyne buvo palaidota nedaug mirusiųjų, tačiau jų kaulai ir įkapės paskleisti didesniame plote. Tikslios kapinyno ribos šių tyrimų metu liko nenustatytos, nes radinių aptikta visuose tirtuose plotuose, nors į kraštus, išskyrus V, jų labai sumažėja.

Ieškant galbūt kažkur netoliese kapinyno galėjusios būti vienalaikės gyvenvietės, teritorijoje tarp kapinyno ir buvusio ežero iškasti 5 kasiniai, tačiau jokių gyvenvietės požymių užfiksuoti nepavyko.

Draučiai Cemetery

In 2016, a field evaluation was conducted at the site of a conjectured cremation cemetery in Draučiai Forest (Širvintos District) (Fig. 1). During the investigation, one trench and six test pits, all together totalling 16 m^2, were excavated, a fieldwalking survey was conducted in 187 m^2, and five shovel test pits were made.

During the investigation, the conjecture about the existence here of an unknown cremation cemetery datable to the 14th or perhaps the 15th century, was confirmed. No individual

burials were distinguished in the cemetery, the human bones and other finds being evenly distributed in a 10–20 cm thick layer of light grey sand recorded under the topsoil. 142 g of cremated bones, 190 potsherds (Fig. 2), and 9 metal finds (a small buckle, a razor, a button, a loop, etc.) were discovered. Compared to other investigated objects of a similar nature and chronology, the quantity of finds at this cemetery is very small.

Three isolated Stone Age finds and one piece of clinker, the chronology and context of which remains unclear, were also discovered during the investigation.